

A XXVII. Honismereti Akadémia kitüntetettjei

A Honismereti Szövetség elnöksége a megyei egyesületek javaslata alapján 1999-ben a következő személyeknek ítélte oda a kiváló honismereti munka elismerésére alapított

Bél Mátyás-Notitia Hungariae Emlékérmét.

Dr. Blazovich László

1943. november 2-án született Szombathelyen. Középiskolai tanulmányait kollégistaként Szegeden végezte. A szegedi József Attila Tudományegyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári képesítést 1967-ben. 1969-ben doktorált, disszertációjának címe: *Ransasus és Magyarország*. A Körös-Tisza-Marosköz középkori településrendje témakörben írt tanulmányának a megvédésével 1986-ban a történelemtudományok kandidátusa tudományos fokozatot kapott. 1995-ben a JATE-n a középkori magyar történelemből sikeresen habilitált. Az egyetem elvégzése után 1967–1980 között Hódmezővásárhelyen tanít: két évig a 602. Ipari Tanuló Intézetben nevelőtanár, majd a Bethlen Gábor Gimnázium tanára. 1980-tól a Csongrád Megyei Levéltár igazgatója. A JATE Állam- és Jogtudományi Karának Jogtörténeti Tanszékén tanít másodállásban – 1996-ig docensi beosztásban, majd 1996-ban a habilitációja után magántanárként, 1997-től egyetemi tanár. A Honismereti Szövetség Alapítvány Kuratóriumának elnöke. Levéltári munkásságáért 1997-ben Pauler Gyula díjban részesült.

Levéltári munkája keretében helytörténeti és településtörténeti kutatásokkal foglalkozik. A középkori kutató munkájában az okleveles anyagok mellett fontos szerepet tulajdonít a régészetnek is. Egyik jelentős és meghatározó személyisége a Szegedi Középkori Történeti Műhelynek. Mint levéltár-igazgató jelentős a forrás- és településtörténeti feltáró, szerkesztői és kiadói tevékenysége, tudományos és népszerűsítő munkássága. Az évenként rendszeresen megrendezésre kerülő Levéltári Napok keretében fórumot teremt a helytörténeti kutatások megismertetésének.

Igen sokat tesz annak érdekében, hogy a levéltári tevékenység, a helytörténeti kutató- és földolgozó munka kilépjen a megye területéről. Ezt célozza a Dél-alföldi évszázadok kiadványsorozat, amelyben a tanulmányok témái és írói a szomszédos Bács-Kiskun és Békés megyéből is teret kapnak. Az alakuló Eurorégió szellemében jó kapcsolatot alakított ki a szomszédos szabadkai, aradi kutatókkal.

Nem szakadt el az oktatástól, sok segítséget ad a levéltár az iskolai oktató-nevelő munkához. Ezt példázza a Csongrád Megye Évszázadai I–III. történelmi olvasókönyv és a Telegdiék pere című könyve, amely segédkönyv a jogtörténet egyetemi oktatásához. Sok segítséget ad a helyi tantervek és tankönyvek honismereti, helytörténeti anyagának elkészítéséhez, a levéltári források felhasználásához. Rendszeres előadója a Csongrád Megyei Pedagógiai KHT és a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület által honismereti, helytörténeti témakörben szervezett továbbképzéseinek.

A honismereti munkában már hódmezővásárhelyi tanárkodása alatt is részt vett. Ez a munkássága a levéltár-igazgatói kinevezése után vált jelentősebbé. Részt vett a Csongrád Megyei Honismereti Bizottság tevékenységében, alapító tagja a Csongrád Megyei Honismereti Egyesületnek. Egyesületünk vezetőségi tagjaként szakmai ismereteivel, tanácsaival, gyakorlati munkájával, előadásaival sok segítséget ad egyesületünk működéséhez. Tevékenyen vett részt a Honismereti Szövetség által a középiskolások részére meghirdetett vetélkedősorozatok előkészítésében, a diákok fölkészítésében, a megyei fordulók zsűrizésében.

Dr. Tolnay Gábor

1931-ben született Ócsodön. Középiskoláit – gimnázium és tanítóképző – Szarvason végezte. 1951–1962 között tanyai tanító, miközben levelező úton elvégezte az ELTE magyar-történelem szakát. 1962-től 1973-ig az általános iskola és gimnázium igazgatóhelyettese Ócsodön. 1970-ben doktorált agrártörténeti témából. 1973–1978 között a DATE mezőúri főiskolai karának könyvtárvezetője, majd a mezőúri gimnázium tanára, nagyhírű könyvtárának vezetője.

1990-ben vonult nyugdíjba. 1994-ben lett a történelemtudományok kandidátusa, 1995-től pedig a Mezőtúri Múzeum igazgatója. Mintegy 70 tudományos dolgozata foglalkozik a XX. század magyar agrártörténetével.

A honismereti-helytörténeti munkának kezdettől fogva aktív részese és irányítója. Előadásokkal, szakmai tanácskozások vezetésével, cikkek írásával jelentős szerepet vállalt a honismereti munka elterjesztésében. A Megyei Honismereti Egyesület alapító tagja, vezetőségi tag. A Honismeret folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Dr. Varga Gyula

1924-ben paraszt szülők gyermekeként született a Bihar megyei Zsákán. 1948-ban tett mezőgazdasági érettségit, majd 1948–1953 között elvégezte a KLTE történelem-magyar-néprajz szakát. 1952–1955 között tanársegéd volt a KLTE Néprajzi Tanszékén, 1955–1961-ig középiskolában tanított, azt követően 1969-ig a megyei Népművelési Tanácsadó vezetője, illetve a Megyei Művelődési Központ igazgatóhelyettese, innen ment nyugdíjba 1992-ben.

Tudományos kutatásai előbb Szatmár, majd Zemplén megye néprajzához kapcsolódtak. Szabó István történész professzor tanítványa- és munkatársaként több alapos, elmélyült forráshasználatra épülő tanulmánya jelent meg. Munkásságát a néprajzos Gunda Béla és Ujváry Zoltán professzorok is nagyra értékelték. Százon jóval felül van komoly publikációinak száma: tizennégy önálló kötete jelent meg, ebben tudományos elemzés, egyetemi és főiskolai jegyzet, néprajzi leírás egyaránt megtalálható. Kutató és oktató munkája évtizedeken keresztül összekapcsolódott, hiszen a KLTE Történelmi Intézetében, a Népművelési és utóbb a Néprajzi Tanszéken nemzedékek kedves és szigorú tanára lehetett. Sokan vannak ma azok a docensek, professzorok, akik tőle vehették át a fiatalokkal való foglalkozás örömét, s még többen, akik 1950-től a honismereti mozgalomban szerezhettek tőle ismereteket, ötleteket és akiket mindig kitartásra buzdított.

Számos település monográfiájában írt kiváló, jól felhasználható fejezeteket, s még többet szerkesztett. Mindig fontos feladatának tekintette a településtörténetek tematikájának pontos tervezését, nevéhez sokrétű, a társadalom- és gazdaságtörténet mellett az életmódra és mentalitástörténetre is kiterjedő, s természetesen a néprajzi ismereteket magában foglaló monográfiák kapcsolhatók.

Nemcsak tudományos és szervező munkája, hanem alkotó tevékenysége is kiemelkedő. 1947-től néptáncgyűjtő, a Debreceni Népi Együttes, majd később a Hajdú Táncegyüttes megalapítója. A népművészeti gyűjtőmunka és a népművészek képzésének-továbbképzésének felkarolása nála ugyanarról a töről fakadt, a múltbéli gyökerek megőrzésének kényszeréből.

Évtizedek óta szervezi megyénkben a honismereti mozgalmat. Előbb mindennapi múzeumi munkájához kapcsolódóan, majd a debreceni Helytörténeti Bizottság vezetőjeként, egy évtizede a Megyei Honismereti Egyesület elnökeként.

Munkásságát a múzeumi szakma a Móra Ferenc díjjal, a Magyar Néprajzi Társaság Györffy István emlékéremmel, Debrecen művészeti díjjal, a megye pedig Bocskai díjjal ismerte el.

Honismereti Munkáért Emlékéremmel kitüntettek, 1999.

Gyüszí László 1929. november 25-én született Etén. A háború utolsó évében leventének sorozták, szinte az összes fogolytáborot végigjárva 1946 tavaszán ért vissza szülőfalujába. Esztergomban és Budapesten különböző népi kollégiumokban tanult, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen először magyar szakon, majd később történelem szakon szerzett középiskolai tanári diplomát.



Tatabányán telepedett le és újságíróként kezdett dolgozni a megyei lapnál. 1956-ban Gyüszri László a forradalmi eseményekről tudósított, részt vett a Figyelő című lap szerkesztésében. A forradalmi eseményekkel kapcsolatban többször idézték a bíróságra, s a megyei laptól is elküldték. Vidéken – Oroszlányban és Vértesszőlősön – kapott tanári, tanítói állást. A tanítás mellett a helyismerettel, helytörténettel foglalkozott. Hivatásos újságírói időszaka alatt a „szokványos” tudósítások mellett más témákkal is foglalkozott. Számtalan cikke, tanulmánya, szociográfiai jellegű írása jelent meg különböző lapokban, folyóiratokban, évkönyvekben. Az utóbbi időben ugyancsak rendszeresen jelennek meg tanulmányai a LIMES-ben (a Komárom-Esztergom megyei Tudományos Szemlében), szerkesztette a megyei Honismereti Egyesület évkönyveit. NEKOSZ-os élményeit megírta a kollégiumokról szóló nagy monográfiákban. Naplója, feljegyzései, visszaemlékezések és részletes levéltári kutatások alapján tudományos igénnyel megírta Tatabánya 1956-os eseményeit, bírósági pereit, melyet a Kultúr Alapítvány és a tatabányai képviselők támogatásával adtak ki 1994-ben. 1985-től kapcsolódott be a honismereti mozgalomba, 1990–1995-ig a Komárom-Esztergom Megyei Honismereti Egyesület elnöke, jelenleg a megyei elnökség tagja. Részt vett a honismereti vetélkedők feladatfüzeteinek ellenőrzésében, a rendezvények zsűrijében, a megyei pályázatok értékelésében.

Dr. Kiszler Gyuláné Farkas Éva Csurgón született 1940-ben, nyugalmazott tanár. Évtizedekig magyar és történelem tantárgyakat tanított Kölesden. Közben részletesen foglalkozott a község néprajzával és múltjával. Gyűjtötte a még fellelhető tárgyakat és dokumentumokat. A helytörténeti munka kiszélesítésére 1977-ben felnőtt honismereti szakkört alapított, mely ma is él és tevékenykedik. A gyűjtött anyagokból kiállításokat rendezett, pályamunkákat és dolgozatokat írt. Tagja a Tolna Megyei Honismereti Egyesületnek, és az egyesület megyei elnökségének. Főbb munkái: Téli népszokások Kölesden; Nagyszüleink játéka; Alkalmakhoz kötött kölesdi népdalok; Nagyszüleink lakodalma; Kölesdi füzetek.

A Kondorosi Könyvtár Honismereti Szakköre több mint tíz éve rendszeresen és folyamatosan gyűjti és gondozza azokat a helytörténeti értékeket, amelyek a nagyközség múltját őrzik. Emellett minden esztendőben megszervezi a helybeli gyerekekkel a honismereti-helytörténeti tábor. Ma már az egykor volt „gyerekek” a szakkör vezetői. Az elmúlt évben 130-an vettek részt abban a tíznapos gyűjtőmunkában, melynek a végén nyilvános kiállításon mutatták be az eredményt. Minden évben vállalkoznak megyei honismereti nap megrendezésére, ahova a megyei honismereti egyesület tagjai számára készítenek értékes szakmai programot.

Laki Lukács László Miskolcon született 1953. július 10-én, jelenleg az Edelényi Városi Rendezvények Háza és Könyvtár igazgatója. A Debreceni Tanítóképzőben szerzett népművelőkönyvtáros diplomát, majd az ELTE könyvtár szakán bővítette szakmai ismereteit. 1977-ben díszítőművészeti körvezetői, 1987-ben honismereti szakkörvezetői képesítést kapott. 1992-től vezetőségi tagja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesületnek, szerkesztőbizottsági tagja az egyesület kiadásában megjelenő Szülőföldünk című kiadványnak, ahol maga is több közleményt jelentetett meg szűkebb pátriája a Bódva völgy és a Cserehát helytörténetéből. Az 1990-ben megnyitott Borsodi Tájház megálmodója és létrehozója, amelynek mai napig vezetője.

Tevékenységének köszönhetően rendkívül élénk a szellemi és kulturális élet Edelényben. Szerkesztésében a változatos tartalmú *Edelényi füzetek* című sorozatnak eddig több mint tíz kötete jelent meg. A Debreceni Bibliofil Műhely jelentette meg *Szöltelek, keresztiszemes vászonhímzések Lakos 1890–1925* című gyűjtését, egyik szerzője volt az Észak-Magyarországi Turistakalauzok sorozat Cserehátról szóló kötetének. A *Bódva völgye* című kiadványnak szintén egyik szerzője.

Dr. Németh József 1934-ben született. Az ELTE Bölcsészkarán szerzett tanári oklevelet. Tanári pályáját Zalaegerszegen kezdte, majd tizenkét évig a Megyei Tanács Művelődési Osztályán osztályvezető-helyettesként a megye kulturális életét irányította. Itt került közelebbi kapcsolatba a honismereti mozgalommal. Ezután 1992-ig a Zala Megyei Múzeumok igazgatója. Ekkor már tagja a honismereti bizottságnak is.

Az Országos Honismereti Akadémia szervezőbizottságának tagja. Évenként részt vett a TESZ által szervezett középszintű honismereti vetélkedők előkészítésében, lebonyolításában.

Fő munkái: irodalomtörténeti, művelődéstörténeti, műemléki tanulmányok, kiadványok. A TIT és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság vezetőségi tagja. Kitüntetései: a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje, a Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés Alkotó Díja.

Matyikó Sebestyén József 1951. augusztus 17-én született Székesfehérváron. A megyei honismereti mozgalomnak több mint két évtizede tevékeny résztvevője. A Somogy Megyei Honismereti Egyesület alapító tagja, a legutolsó választás óta megyei elnökségi tag, részt vesz a *Somogyi Honismeret* folyóirat szerkesztőbizottságának munkájában. 1998-ban a küldöttgyűlés a Honismereti Szövetség Alapítvány Kuratóriumának tagjai közé választotta. Munkásságát 1976-ban helytörténész könyvtárosként kezdte a siófoki városi könyvtárban, majd 1987-ben a siófoki Kálmán Imre Múzeum vezetőjévé nevezték ki, azóta ebben a munkakörben tevékenykedik. 1995-ben a városi közgyűteményi alapítvány elnökévé választották. Diákkorától kezdve foglalkozik szépirodalommal, verseit folyóiratok, antológiák közlik. Önálló kötete 1995-ben *Nádasok zsoltára* címmel jelent meg. A *Somogy* című irodalmi folyóirat vidéki szerkesztőjeként jelentős irodalmi és kulturális kapcsolatokat ápol a Balaton déli régiójában. Muzeológusként Siófok város és a Balaton régió zenei, képzőművészeti és irodalmi, néprajzi hagyományainak ápolása terén szép eredményeket ért el. Több konferenciát szervezett, helytörténeti írásai, tanulmányai folyóiratokban és monográfiákban olvashatók. Főbb művei: *Siófoki Népfőiskola* 1984., *Siófok fürdőváros* 1994., *Együtt Árpád élete és munkássága* 1996.

Rácz Sándor 1927-én február 19-én született Földeákon, paraszti családban. Az elemi iskolát szülőfalujában, a polgárit pedig Makón végezte. 1946-ban Gyularemetén a Parasztdolgozók Kelet-Magyarország Tájtanító Intézetében tanult tovább, pedagógus végzettséget kívánt szerezni. 1948-ban azonban az intézmény megszűnik, a Szegedi Egyetem Bölcsészkarára jelentkezett, azonban tanulmányait itt sem tudja befejezni, mert kizárják. Végül mégis tanítói és mezőgazdasági szaktanári képesítést szerzett. Többfelé tanított, leghosszabb ideig Makón, még nyugdíjazása után is. Iskolájában Mici Mackó névvel néprajzi, honismereti szakkört szervez, majd mikor a makói Vakok és Csökkentlátók Klubjának a vezetését átveszi, ott is honismereti kört szervez. A gyermek szakkör 41, a felnőtt pedig 31 dolgozattal szerepelt eddig a Néprajzi Múzeum pályázatain.



Fő gyűjtőterülete szülőfaluja Földeák, de gyűjtött Zircen, Aklipusztán, Csöcspusztán, Kardosréten, Kormolán, Ferencszálláson, Óföldeákon, Bökényben, Maroslelén és Dobozon is. Az elmúlt évtizedek során mintegy 120 önálló pályamunkát készített, többségében néprajzi-nyelvjárási témákat dolgozott föl, legjobban a név- és szókincs gyűjtéshez vonzódik.

Honismereti Emléklappal kitüntettek, 1999.

Budapest: Bóta Piroska, Gábel Tibor, Dr. Meskó Sándor. *Baranya m.:* Bányász Kulturális Szövetség (Pécs), Csatlós Ferenc (Pécs), Kolics Pálné (Szigetvár). *Csongrád m.:* Dudás Lajos (Csongrád), Komoly Pál (Szeged), Vargáné Nagyfalusi Ilona (Apátfalva), *Fejér m.:* Németh Mária (Sárszentágota), Pásztor József (Székesfehérvár), Zentai úti Általános Iskola Honismereti Szakkör (Székesfehérvár). *Győr-Moson-Sopron m.:* Szalai Attila (Győr), *Szabolcs-Szatmár-Bereg m.:* Ferku Imre (Nyíregyháza), dr. Németh Péterné (Nyíregyháza), Szabó Imréné (Gyula háza). *Tolna m.:* Bali József (Lengyel), Bodó Imre (Dombóvár), Takács Istvánné (Dombóvár), *Városvédő Egyesület (Dombóvár).* *Veszprém m.:* Fejes Sándor (Pápa), Honismereti Egyesület (Révfülp), Rainer Pál (Veszprém).

Halász Péter: Zárszó

A Honismereti Szövetség nem könnyű témát választott és tűzött az idejé Honismereti Akadémia napirendjére, hiszen a *közgyűjtemények és a honismereti mozgalom kapcsolata* nem rendszeresen vizsgált, folyamatosan napirenden lévő, felméréseken alapuló, számadatokkal igazolható tevékenység, hanem rendkívül sokrétű, sokoldalú összefüggés és igen sok szubjektív tényező is szerepel benne. Nem véletlen tehát, hogy az elhangzott előadások többsége külön szólt a közgyűjtemények munkájáról és – melléjük rendelve – a honismereti tevékenységről; s kevesebbet hallottunk a kettő szintézisről. De azért az előadásokból, a referátumokból, a szekciók munkáiból és a különböző helyszíneken folytatott beszélgetésből az derült ki ez alatt az öt nap alatt, hogy érdemes volt napirendre tűzni ezt az egész honismereti mozgalom szempontjából hallatlanul fontos témát. Azt lehet ugyanis mondani, hogy az egész mozgalom léte attól függ országos, megyei szinteken is és a különböző településeken is, hogy miként alakul ez a kapcsolat. Nyilvánvaló, hogy szakmai, szervezeti és emberi szempontból egyaránt sokféle természetű ez a kapcsolat, bizonyos esetekben még politikai színezet is lehet benne, hiszen a mindennél az emberek valósítják meg az együttműködést. Régebben egyszerűbb – és természetesen egysíkúbb – volt a dolog, amikor a mozgalom kedvező szeptet kapott a Hazafias Népfrontban, vagyis a Honismereti Bizottság el tudta érni, hogy legyen egy Központi Bizottsági határozat, amely előírja a közgyűjteményeknek, hogy támogassák a honismereti mozgalmat, – akkor lehetett erre hivatkozni, s a közgyűjtemények, ha nem is mindig meggyőződésből, támogatták a honismereti munkát. Az ilyen határozatokra minden honismereti munkás, minden honismereti bizottsági tag tudott hivatkozni, és tudjuk, hogy annak idején egy ilyen határozatnak nem szoktak ellentmondani.

Nem hiszem, hogy ezt a megoldást kellene visszahozni, hiszen ami erőszakos, az mindig visszatetszést szül, annakidején sem működött egyértelműen és minden területen jól a közgyűjtemények és a honismereti mozgalom együttműködése, csak a tekintélyelv érvényesült. Meggyőződésem, hogy csak szakmailag megalapozott, emberi kapcsolatokkal és motivált módon kapcsolódhat a honismeret a közgyűjtemények és a művelődési otthonok tevékenységéhez.

Külön is szeretném a honismereti kirándulás nagyszerűségét hangsúlyozni. Nemcsak gyönyörű tájakat, épületeket, csodálatos templomokat láttunk, hanem kiváló emberekkel ismerkedtünk meg. Olyan pedagógusokkal, olyan polgármesterekkel és olyan papokkal, akik lehet, hogy nem is tudják, hogy ők honismeretet csinálnak, de ez az igazi honismereti munka! Hiszen a honismeret mindenképpen többlet jelent, vállalásban és értékteremtésben. A honismereti mozgalomban olyan emberek dolgoznak, akik ezt akkor is csinálnák, ha megtiltanák neki, tehát nem pénzért csinálják, nem is biztos, hogy elismerésért, hanem abból a belső igényből indítva, hogy nekik még azon kívül, amiért a fizetésüket kapják, kell valamit vállalniuk a szűkebb vagy tágabb környezet közösségéért.

Végezetül következik az a felemelő és ünnepélyes pillanat, amikor az ezredforduló Honismereti Akadémiája megszervezésére vállalkozó Fejér megye átveszi a vándorzászlót Zala megyétől, mostani házigazdánktól.